

ПРОГРАМА

За конкурсния изпит по Стара история (Праистория, бронзова епоха)

050301

Специалност Археология

Исторически факултет

СУ “Св. Климент Охридски”

2022 г.

1. Праисторията в системата на хуманитаристиката. Праистория и археология. Праистория и философия, история, културна антропология и социална география. Видове извори. Културата като процес и като “археологическа култура”. Основни школи.
2. Праисторията и природните науки: математика, физика, химия, геология и др. Основни полета на приложение на точните науки. Методи за датиране. Специфични изследователски сфери и т. нар. междудисциплинани методи. Проблеми на интерпретацията на данните от природните науки.
3. Палеогеографска и климатична обстановка в Югоизточна Европа през IV-I хил. пр. Хр. ГИС и праисторията. Отражение върху селищните модели, икономиката и културните контакти. Промени в бреговата линия на Средиземноморието и проблемът за потопените селища. Извори и методи на изследване.
4. Археология на религията и култа в праисторията. Извори. Методика. Гносеологични граници. Основни школи и посоки на интерпретация.
5. Етапи на развитие на праисторическите изследвания у нас. Основни автори и техните приноси. Обекти-еталони от бронзовата епоха в Източното Средиземноморие и в България. Еманципиране на бронзовата епоха в отечествените изследванията. Бронзовата епоха на българските земи в немската и англосаксонската литература. Историографски постижения, проблеми и перспективи.
6. Периодизация и хронология на бронзовата епоха в Югоизточна Европа и Източното Средиземноморие. Периодизацията и хронологията на бронзовата епоха в днешните български земи. Историко-археологическо и радиокарбонно датиране, проблеми при корелацията на данните.

7. Културно райониране на Балканите през бронзовата епоха. Центрове и основни обекти. Специфика на етно-културните общности през РБЕ, СБЕ и КБЕ на Балканите. Контакти – пътища, същност, специфика и интензитет.
8. Селищните системи в днешните български земи през IV-II хил. пр. Хр. Типове селища: стратиграфия, топография, хронологически и регионални особености. Планировка, укрепителни съоръжения.
9. Жилищна архитектура и строителни техники. Типове жилища. Вътрешна уредба на жилищата.
10. Светилища през бронзовата епоха – типове и обща характеристика.
11. Некрополи и погребални практики през РБЕ.
12. Икономика: земеделие и скотовъдство през IV-II хил. пр. Хр. Интердисциплинарни данни: култивирани и диви растения. Обработка на земята – археологически извори; орно земеделие. Типове сечива. Съхраняване и приготвяне на храни. Археологически извори за скотовъдството. Структура на стадата. Данни от етнологията за стационарното и за подвижното скотовъдство. Номадизъм и трансхуманс.
13. Икономика: текстилно производство, дърводобив и дървообработка. Производство на каменни и кремъчни сечива. Класификация и типология.
14. Икономика: металургия и металопроизводство. Извори за металургията през бронзовата епоха на Балканите. Рудни полета, основни методи на експлоатация; пещи; производство на сечива от мед и бронз. Калъпи. Типове сечива и промяната им през РБЕ-КБЕ. Оръжия, метални накити – типове и разпространение. Съкровища.
15. Керамиката през бронзовата епоха като археологически извор: типология, хронология и развитие. Украса. Керамика и археологически култури – „шнурова керамика“, керавика „Черна вода I-III“, „троянска керамика“ и др. Центрове на производство и регионални специфики на типовете глинени съдове и на видовете украса. Импорти.
16. Социална структура. Данни за стратификацията на обществото – селищната система и погребалните практики; специфика на Балканите до XI в. пр. Хр. Организацията на производствените процеси в скотовъдството, металургията и търговията. Собственост и използване на земите, сечивата и “престижните артефакти”. Моделът на ранните държави и самостоятелните градове в Югоизточна Европа и опитите за налагането му у нас – “Микенска Тракия”.
17. Погребални практики на уседналите обитатели в Югоизточна Европа и днешните български земи. Типове некрополи, гробове и надгробия. Използуване и значение на пространството. Дарове. Видове извори и граници на интерпретацията: проблеми на “ямната култура”. Некрополите и гробните комплекси като извор за древните религиозни представи и вярвания. Извори за погребалните и поменални обреди, проблеми на реконструкцията.

18. Произход и етническа характеристика на населението през бронзовата епоха на Балканите и в Древна Тракия. Етническа интерпретация на археологическите култури в марксистическата историография.

19. Кризата на къснобронзовото общество в Източното Средиземноморие. Природни и социални фактори, обуславящи промените. Проблеми на прехода към желязната епоха в Древна Тракия.

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА:

- Абрамян, Л. 1983.** Первобытный праздник и мифология. Ереван.
- Балтаков, Г. 1988.** Кватернерна геоморфология и палеография. София.
- Бобринский, А. 1978.** Гончарство Восточной Европы. М.
- Бонев, А. 2003.** Ранна Тракия: формиране на тракийската култура – края на второто-началото на първото хилядолетие пр. Хр. РП XXXI.
- Бонев, А., Г. Александров. 1996.** Багачина. Монтана.
- Бромлей, Ю., А. Першиц и др. 1983.** История первобытного общества, т. I-III (1983-1988). М.
- Вергилова, М. 1981.** Историческа геология. София.
- Гамкрелидзе, Т., В. Иванов 1984.** Индоевропейский язык и индоевропейцы, ч. II. Тбилиси.
- Гарден, Ж.-Кл. 1983.** Теоретическая археология. М.
- Георгиев, Г. Ил. 1960.** Главни периоди в развитието на културата през неолита и медната епоха в България в светлината на най-новите археологически проучвания. – Siatowit, XXIII, 309-339
- Георгиев, Г. Ил., Н. Я. Мерперт, Р. В. Катинчаров, Д. Г. Димитров и др. 1979.** Езеро. Раннобронзовото селище. София.
- Детев, П. 1963.** Стратиграфия на селищните могили в Южна България. – ГНАМПл V, 5-25
- Димитров, Д. П. 1942.** Нов принос към въпроса за културните отношения на Тракия и Троя през втората половина на III хил. пр. н.е. – Беломорски преглед I, София.
- Дяконов, Н. 1983. (Ред.).** Зарождение древнейших классовых обществ и первые очаги рабовладельческой цивилизации. М.
- Катинчаров, Р., Н. Мерперт, В. Титов, В. Мацанова, Л. Авилова 1995.** Селищна могила при село Юнаците (Пазарджишко). Т. I-II. София
- Клейн, Л. 1978.** Археологические источники. Л.
- Ламберг-Карловски, Дж. Саблов 1992.** Древние цивилизации. Ближний восток и Мезоамерика. М.
- Лещаков, К. 1997.** Изследвания върху бронзовата епоха в Тракия. I. Сравнителна стратиграфия на селищните могили през РБЕ в Югоизточна България. – ГСУ ИФ, т. 84-85, 5-111.
- Лещаков, К. 2006.** Бронзовата епоха в Тракия. – ГСУ ИФ, книга Археология, 3, 141-216.
- Лещаков, К., П. Калчев, С. Саватинов, Н. Тодорова, К. Костова и В. Петрова. 2002.** Спасителни разкопки на светилището “Черна гора 1”. Предварителни резултати. – Годишник на Музея в Стара Загора, т. 1, 19-44.
- Лисицина, Г. Н., Л. Филипович 1980.** Палеозотнботанические находки на Балканском полуострове. – StPr. 4, 5-90.
- Малиновски, Бр. 1990.** Що е култура. – В: Идеи в културологията. Ред. И Стефанов и Д. Гинев, т. 1., С., 392-403.

- Мерперт, Н. 1966.** К вопросу о связях Анатолии и Фракии в раннем бронзовом веке. – Sborník Narodního Mesea v Praze, XX, 1/2, 109-115.
- Мерперт, Н. 1972.** Ранний бронзовый век Южной Болгарии (по материалам последних раскопок). – В: Акти на Първия международен конгрес по балканистика, София.
- Мерперт, Н.Я., А. Молчанов 1988.** Структура протофракийских поселений раннего бронзового века в свете данных археологии и античной традиции. – В: Международный симпозиум Античная Балканистика VI. Москва
- Миков, В. 1933.** Предисторически селища и находки в България. София.
- Миков, В. 1966.** Техника на керамичното производство през праисторическата епоха в България. – ИАИ, XXIX, 165-210.
- Миков, В., Н. Джамабзов. 1960.** Деветашката пещера. София.
- Монгайт, А. 1973.** Археология Западной Европы, т. I-II (1973-1974). М.
- Николов, В., В. Жекова 1982.** Колективна находка на керамични съдове от късната бронзова епоха в с. Есеница, Варненски окръг. – ИНМВ 18 (33), 87-92.
- Панайотов, И. 1975.** За хронологията и периодизацията на бронзовата епоха в българските земи. – Исторически преглед VI.
- Панайотов, И. 1989.** Ямната култура в българските земи. РП XXI.
- Панайотов, И., Д. Вълчева 2001.** Археологическите култури от късната бронзова епоха в българските земи и разпространението на рапирите, мечовете и двойните брадви. – Палеобалканистика и старобългаристика. Втори есенни четения “професор Иван Гълъбов”, Велико Търново, 14-17 ноември 1996 г., 469-478.
- Попов, А. 1986.** Ландшафтни особености на Горнотракийската низина. – ГСУ ГГФ, Книга 2 - География, 80, 30 - 48.
- Попов, Вл., К. Мишев. 1974.** Геоморфология на българското черноморско крайбрежие и шелф. С.
- Семенов, С. 1968.** Развитие техники в каменном веке. Л.
- Черных, Н. 1978.** Горное дело и металлургия древнейшей Болгарии., С.
- Черносвитов, П. 1985.** Демографические и экологические процессы как факторы изменения археологических культур. – СА, No. 3, 285-293.
- Цанков, В., Хр. Спасов. 1968.** (Ред.). Стратиграфия на България. София.
- Шалганова, Т. 2005.** Изкуство и обред на бронзовата епоха. Култура на инкрустираната керамика по Долен Дунав. (Монографии 3, МИФ), Издателство на НБУ, София 2005.
- Шофман, А. 1984.** (Ред.). Периодизация всемирной истории. Казан.

- Alkim, U., H. Alkim and O. Bilgi. 1988.** İkiztepe I. The First and Second Seasons' Excavations. Ankara.
- Andreou, St., M. Fotadis, K. Kotsakis. 1996.** The Neolithic and Bronze Age of Northern Greece. Review of Aegean Prehistory V. – AJA 100, 3, 537-597.
- Bittel, K. 1934.** Prehistorische Forschungen in Kleinasien.
- Blegen C., J. Caskey, M. Rawson and J. Sperling. 1950.** Troy I. The First and Second Settlement. Part 1- Text, Part 2 - Plates. Princeton.
- Blegen C., J. Caskey, M. Rawson. 1951.** Troy II. The Third, Fourth and Fifth Settlements. Part 1- Text, Part 2 - Plates. Princeton.
- 1953.** Troy III: The Sixth Settlement. Part 1- Text, Part 2 - Plates. Princeton.
- Bozilova, E. M. Filipova. 1985.** Paleological Environment in Northeastern Black Sea Area During the Neolithic, Eneolithic and Bronze Age Period. Studia Praehistorica 8.
- Basedow, M. 2000.** Beşik-Tepe. Das spätbronzezeitliche Gräberfeld (=Studia Troica Monographien 1). Verlag Philipp von Zabern, Mainz 2000.
- Basedow, M. 2002.** Cemetery and Ideology in the West Anatolian Coastal Region. – In: R. Aslam et al (Hrsg.). MAUERSCHAU. Festschrift für Manfred Korfmann, Band 1. Remshalden-Grünbach 2002, 469-474.
- Bouzek, J. 1985.** The Aegean, Anatolia and Europe: Cultural Interrelations in the Second Millennium B.C., Praha.
- Buchholz, H., V. Karageorgis. 1973.** Prehistoric Greece and Cyprus. London.
- Chapman, J. 1988.** Meaning and Illusion in the Study of Burial in Balkan Prehistory. – In: Ancient Bulgaria, I. Nottingham.
- Chernykh, E. 1992.** Ancient metallurgy in the USSR. Cambridge.
- Clark, D. 1978.** Analytical Archaeology. L.-New York.
- Cribb, R. 1991.** Nomads in Archaeology. Cambridge.
- Demangel, R. 1926.** Le Tumulus de Protesilaos. Paris.
- Dickinson, O. 1994.** The Aegean Bronze Age. Cambridge.
- Efe, T. 1988.** Demircihüyük. Bd. III. Die Keramik 2. Mainz.
- Erich, R. (Ed.). 1992.** Chronology in Old World Archaeology. Chicago.
- French, D. H. 1964.** Prehistoric Pottery from Macedonia and Thrace. – PZ XLII, 30-48.
- Hanschmann, E. 1981.** Die deutsche Ausgrabungen auf der Argissa-magula in Thessalien, IV. Bonn.
- Hanschmann, E. - V. Milojević. 1976.** Die deutsche Ausgrabungen auf der Argissa - magula in Thessalien. III, Bonn.
- Hänsel, B. 1968.** Beiträge zur Chronologie der mittleren Bronzezeit im Karpatenbecken. (=Beiträge zur ur- und frühgeschichtlichen Archäologie des Mittelmeer-Kulturräumens für das Institut für Frühgeschichte der Universität Heidelberg, Band 7). Teil I, II. Rudolf Habelt Verlag GmbH, Bonn.

- Hänsel, B. (Hrsg.). 1995** Handel, Taush und Verkehr in Bronze- und Früheisenzeit Südosteuropa. München-Berlin.
- Hochstetter, A. 1984.** Kastanas 3. Ausgrabungen in einen Siedlungshügel der Bronze und Eisenzeit Makedoniens 1975 – 1979. Die Handgemachte Keramik zwischen 19 bis 1 Bauhorizont. Berlin.
- Hodder, I. 1982.** Theoretical archaeology: a reactionary view. – In: Symbolic and Structural Archaeology. Ed by. Ian Hodder. Cambridge University Press. Cambridge, 1-16.
- Horejs, B., R. Jung, P. Pavúk (Eds.), 2010.** Analysing Pottery. Processing – Classification – Publication. Studia Archaeologica et Mediaevalia X. Bratislava 2010.
- Garašanin, M. 1958.** Neolithikum und Bronzezeit in Serbien und Makedonien. – BRGK 39, 1-130.
- Georgiev, G. II. 1961.** Kuturgruppen der Jungstein- und der Kupferzeit in der Ebene von Thrazien (Südbulgarien). – In: L'Europe á la fin de l'âge de la pierre. Praha, 45-100.
- 1967.** Beiträge zur Erforschung des Neolithikums und der Bronzezeit in Südbulgarien. – AA 42, 90-144.
- Georgieva, P. 1993. (ed.)** The Fourth Millennium BC. Sofia.
- Gimbutas, M. 1990.** The Goddesses and Gods of Old Europe 6500-3500 BC. L.
- Katinčarov, R. 1980.** Les rites funéraires pendant l'âge du bronze en Bulgarie. – Thracia, V, Serdicae, 167-172.
- Katinčarov, R. 1984.** Problèmes de l'âge du bronze en Europe du Sud-Est. – In: Peshev, Popov, Jordanov, von Bredov (eds.). Dritter internationaler thracologischer Kongress, vol. 1, 171-182.
- Kazarow, G. 1914.** Vorgeschichtliches Funde aus Sv. Kirilowo. PZ-VI, 67-88
- Kent, S. (Ed.). 1990.** Domestic Architecture and the Use of Space. An Interdisciplinary cross-cultural study. Cambridge.
- Kilian-Dirlmeier, I. 1993.** Die Schwerter in Griechenland (außerhalb der Peloponnes), Bulgarien und Albanien. Franz Steiner Verlag, Stuttgart 1993 (=Prähistorische Bronzefunde, Abteilung IV, Band 12).
- Koleva, V., D. Kolev. 1996 (Eds.).** Astronomical Traditions in Past Cultures. Sofia.
- Lamb, W. 1936.** Excavations at Thermi in Lesbos. Cambridge.
- Leahu, V. 1966.** Cultura Tei. Muzeul de Istorie a Oraşului Bucureşti [1966].
- Leahu, V. 1995.** Cultura Tei/The Tei Culture. – In: Comori ale epocii bronzului din România/ Treasures of the Bronze age in Romania, Muzeul Naţional de istorie a Rimânie, Bucureşti, 257-261.
- Leahu, V. 1995a.** Cultura Verbicioara/The Verbicioara culture. . – In: *Comori ale epocii bronzului din România/ Treasures of the Bronze age in Romania*, Muzeul Naţional de istorie a Rimânie, Bucureşti, 268-273.
- Leshtakov, K. 1993.** Die mittelbronzezeitliche Besiedlung des Siedlungshügels von Gălăbovo in Südbulgarien. – SASTUMA 2. Bonn, 1993.

- Leshtakov, K. 1994.** The End of the Early Bronze Age in Thrace. – Actes du XII Congr. Int. de SPP. Bratislava, 556 - 560.
- Leshtakov, K. 1995.** Bronze Age graves at Debelt, Bourgas region. – In: Schmid-Sikimić, Della Casa (eds.). Trans Europam. Beiträge zur Bronze und Eisenzeit zwischen Atlantik und Altai. Festschrift für Margarita Primas. Antiquitas, Reihe 3, Band 34, Bonn, 39-44.
- Leshtakov, K. 1996.** Trade Centres in the Early Bronze Age III and Middle Bronze Age in Upper Thrace (On the Interpretation of Baa dere - Constantia - Galabovo). – RPRP, Vol. 1, Part 2, Sofia, 239-287.
- Leshtakov, K. 2007.** The eastern Balkans in the Aegean economic system during the LBA. Ox-hide and bun ingots in Bulgarian lands. — *Aegaeum* 27, 447-460.
- Leshtakov, K. 2008.** New Evidence on the LBA Mortuary Practices in South Bulgaria. – In: Funeral rites, rituals and ceremonies from Prehistory to Antiquity, Institute Français d'Études Anatoliennes – Istanbul, 69-82.
- Leshtakov, K. 2011.** The Second Millennium BC in the Northern Aegean and the Adjacent Balkan Lands: Main Dynamics of the Cultural Interaction. – In: Greeks and Thracians. Acts of the International Symposium “Greeks and Thracians along the coast and in the Hinterland of Thrace during the years before and after the great colonization” Thasos, 26-27 September 2009. Thasos, 53-82.
- Leshtakov, K. T. Kancheva-Russeva, St. Stoyanov. 2001.** Prehistoric studies. Settlement sites. – “Maritsa-Iztok”. Archaeological research, Vol. 5, Radnevo, 15-68.
- Lichardus, J., A. Fol, L. Getov 2000.** Forschungen in der Mikroregion von Drama (Südostbulgarien). Zusammenfassung der Hauptergebnisse der bulgarisch-deutschen Grabungen in den Jahren 1983-1999. Bonn.
- Lichardus, J., R. Echt, I. K. Iliev, Ch. J. Christov. 2002.** Die Spätbronzezeit an der unteren Tundža und die ostägäische Verbindungen in Südostbulgarien. – *Eurasia Antiqua*, 8, 135-184.
- Lloyd, S., J. Mellaart. 1962.** Beycesultan. I, The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels. London.
- Maran, J. 1998.** Kulturwandel auf dem griechischen Festland und den Kykladen. Studien zur kulturellen Verhältnissen in Südosteuropa und dem zentralen sowie östlichen Mittelmeerraum in der später Kupfer- und frühen Bronzezeit. Teil I-II. Bonn.
- Matsas, D. 1991.** Samothrace and the Northeastern Aegean: The Minoan Connections. - *Studia Troica*, Bd. 1, 159-179.
- 1995.** Minoan Long-distance Trade: a View from the Northern Aegean. – *Aegeum* 12, 235-247.
- Mellaart, J. 1960.** Anatolia and the Balkans. – *Antiquity* XXIV, 270.
- Mountjoy, P. 1999.** Regional Mycenaean Decorated Pottery. Vol. I & II. L.
- Neustupny, E. 1982.** Prehistoric Migrations by Infiltration. – *Archeologické rozhledy* XXXIV, 278-293.

- Nica M. 1997.** New data regarding the end of the bronze age and the beginning of the Iron age in Oltenia (Date noi cu privire la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului în Oltenia). – In: G. Simion (coord.) Premier age du Fer aux bouches du Danube et dans les regions autour de la mer Noire. Tulcea, 11-41.
- Nikolova, L. 1999.** The Balkans in Later Prehistory. Periodization, Chronology and Cultural Development in the Final Copper and Early Bronze Age (Fourth and Third Millennia BC), BAR, Int. S. 791.
- Özdoğan, M. 1982.** A Surface Survey for Prehistoric and Early Historic Sites in Northwestern Turkey. National Geographic Society. Research Reports 1979 Projects.
- Özdoğan, M. 1998.** Anatolia from the last glacial maximum to the Holocene climatic optimum: cultural formations and the impact of the environmental settings. – *Paléorient* 23/2, 25-38.
- Parzinger, H. 1993.** Studien zur Chronologie und Kulturgeschichte der Jungstein, - Kupfer - und Frühbronzezeit zwischen Karpaten und Mittlerem Taurus. Teil 2, Romisch-Germanische Forschungen, 52. Mainz am Rhein.
- Pavúk, P., B. Horejs, 2012.** Mittel und spätbronzezeitliche Keramik Griechenlands. Sammlung Fritz Schachermeyr III. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Historische Klasse, Denkschriften 439. Veröffentlichungen der Mykenischen Kommission 31. Wien.
- Podzuweit, Chr. 1979.** Trojanische Gefäßformen der Frühbronzezeit in Anatolien, Ägäis und Angrenzenden Gebieten. Mainz.
- Renfrew, C. 1972.** The Emergence of Civilization: The Cyclades and the Aegean in the Third Millennium B.C. London.
- Renfrew, C. 1979.** Problems in European Prehistory. Edinburgh.
- Renfrew, C., M. Gimbutas and E. Elster. 1986.** Excavations at Sitagroi. A Prehistoric Village in North-east Greece. Vol. 1. Los Angeles.
- Renfrew, C., P. Bahn. 1991.** Archaeology. Theories, Methods and Practices. L.
- Seferiadis, M. 1988.** Troie I. Paris.
- Tasić, N. 1995.** Eneolithic Cultures of Central and West Balkans. Belgrade.
- Tončeva, G. 1974.** Sur l'origine des Thraces (à la lumière des nouvelles recherches archéologiques). – Thracia III. Primus congressus studiorum Thracicorum., Serdicae, 77-85.
- Tončeva, G. 1982.** Thracia Pontica à l'âge de Bronze récent. – Тракия Понтика I, 176-182.
- Todorova, H. 1981.** Das Chronologiesystem von Karanovo im Lichte der neuen Forschungsergebnisse in Bulgarien. – *Sl.A*, XXIX/1, 203-216.
- Todorova 1982.** Die spätbronzezeitliche Siedlung auf der "Großen Insel" bei Durankulak (Bulgarien). – In: Beiträge zum bronzezeitlichen Burgenbau in Mitteleuropa. Berlin-Nitra, 417-425.

Todorova, H. M. Stefanovich, G. Ivanov (eds.). 2007. The Struma/Strymon River Valley in Prehistory (In the steps of James Harvey Gaul, 2). Proceedings of the International Symposium Strymon Praehistoricus, Kjustendil-Blagoevgrad (Bulgaria), Serres-Amphipolis (Greece), 27.09-01.10.2004, Sofia

Trigger, B. 1989. A History of Archaeological Thought. Cambridge.

Warren, P. , V. Hankey. 1989. Aegean Bronze Age Chronology. Bristol.

Wells, P. 1992. Crisis Years? The 12th Century B.C. in Central and Southeastern Europe. – In: W. Ward, M. Joukowsky (eds.). *The Crisis Years: the 12th Century B.C. From Beyond the Danube to the Tigris.* Kendall Hunt Publishing Company, 31-39.

Yakar, Y. 1985. The Later Prehistory of Anatolia. The Late Chalcolithic and Early Bronze. BAR 1994. Prehistoric Anatolia. Supplement No. 1. Tel Aviv.

Zaharia, E. 1995. Cultura Zimnicea-Plovdiv. – In: *Comori ale epocii bronzului din România*, Muzeul Național de istorie a României, București, 288-290.

Zaharia, E.1995a. Cultura Monteoru. – In: *Comori ale epocii bronzului din România*. Muzeul Național de istorie a României, București, 188-205.

Необходимо е познаване на материалите и изследванията, засягащи основни проблеми на бронзовата епоха (погребални обичаи, керамика, селищна система и др.) публикувани в:

Археология (София), Векове, ГСУ ИФ; ГДА НБУ; Добруджа; ИИ, ИНИМ III; ИМЮИБ; ИМЮБ; ИВАД; ИМСЗБ; ИМ Кюстендил; Минало, МПК; Марица – Изток. Археологически проучвания; РП; Старини; Старинар; ААМ; АЈА; Archaeologia Bulgarica; Orpheus; PRPR; Studia Praehistorica; ТАВ; Thracia; Thracia Pontica; ВСН; Dacia; Anatolica; Anatolian Studies; SASTUMA; Eurasia Antiqua, Studia Troica; Prehistoric Bulgaria. Ed. D. Bailey, I. Panayotov. Madison. Wisconsin. Relations Thraco - Illiro - Helleniques. Bucarest, 1994.

Technology, Style and Society. Contributions to the Innovations between the Alps and the Black Sea in Prehistory. Ed. L. Nikolova, BAR, Int. Series 854, 135-173.

Thracia Praehistorica (Supplementum Pulpudeva III). S. 1982.

София,

10. 09. 2022 г.

.....
Проф. д-р К. Лещаков